

Sociální stratifikace, sociální
status, sociální role, sociální
skupiny, sociální a kulturní kapitál

PhDr. Eva Křížová, PhD.

Sociální stratifikace

- Společnost je většinou hierarchicky organizovaná- strukturovaná nerovnost (podíl na moci, majetek, postavení, prestiž)
- sociální struktura =pořádání relativně stálých společenských skupin, které se liší mírou své prestiže a statusu, jež prostředkují svým členům stejně jako vědomí určité identity.
- Otroctví, kasty, stavy, **třídy, vrstvy**
- Podkladem třídního rozdělení jsou **ekonomické** rozdíly, tedy nerovnost ve vlastnictví hmotných prostředků a schopnosti jimi disponovat
- Je možná mobilita
- Rozdíl mezi těmi, kdo žijí z majetku a kdo nabízejí na trhu svou práci
- Třída = velká skupina lidí v obdobné ekonomické situaci, základem jsou majetkové poměry a typ práce.
- **Vyšší třída** (vyšší a nižší): představitelé státní moci a velkého businessu, zaměstnavatelé, bankéři, průmyslníci, špičkoví manažeři, vlastníci-špičkoví odborníci, vědci, střední podnikatelé, obchodníci
- **Střední třída** (vyšší a nižší): bílé límečky, malí podnikatelé, manažeři, svobodná povolání, odborníci - úředníci, větší farmáři, vysoce kvalifikovaní dělníci (modré límečky) a pracovníci služeb
- **Nižší třída** (vyšší a nižší): manuálně pracující, středně kvalifikovaní dělníci, menší farmáři - nekvalifikovaní dělníci a pracovníci služeb , zemědělství dělníci, nezaměstnaní
- **Podtřída**: zcela deklasovaní (dlouhodobě nebo trvale nezaměstnaní/ nezaměstnavatelní, s extrémní mírou celkově pojaté chudoby)

Střední třída

Základ stability demokratické společnosti

Široká sociální vrstva lidí s nejméně **středním vzděláním či odbornou kvalifikací**, z řad především duševně pracujících, ale i vysoce kvalifikovaných dělníků- není jednotná, dále se dělí

Nejčastěji zaměstnanci, z oblasti služeb, státní správy, ale i samostatní drobní podnikatelé, farmáři, či příslušníci svobodných povolání

- Dochází k propadu střední třídy nebo dokonce mizí?
- Dochází k polarizaci sociální struktury?
- **Jak poznám, zda patřím do střední třídy?**

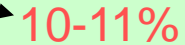
Vzdělání-kvalifikace, příjmy, bydlení, nezávislost, habitus

Pojem třída je nadále smysluplný

Stratifikace české společnosti-

Machonin Česká společnost a sociologické poznání, 2005

Vyšší vrstva odborníků, manažerů a podnikatelů - 8,5 %.

10-11%

Malá inkonzistentní skupina nematurantů s vysokými příjmy - 2,3 %

Inkonzistentní seskupení vyšších odborníků s pouze středními příjmy - 5,6 %

Střední vrstva jak samostatně činných, tak odborných zaměstnanců - 24,3 %.

Inkonzistentní seskupení středních odborných zaměstnanců a řadových úředníků, převážně žen, s nízkými platy, které se však v domácnostech mnohdy vyrovnávají na střední materiální úroveň - 16,1 %.

Nižší, spíše kvalifikovaná dělnická vrstva se středními příjmy - 17,8 %.

Nižší, převážně nekvalifikovaná a polokvalifikovaná dělnicko - zemědělská a také hůře placená zaměstnanecká a z malé části i (neúspěšná) živnostenská vrstva - 25,4 %.

Status

je sociální postavení člověka v sociální struktuře a hierarchii.

Vyjadřuje **komplexní** charakteristiku pozice na základě indikátorů jako je příjem, vzdělání, rodinný stav, profese a příp. jiné (kultura, rasa).

Staus vrozený-připsaný (žena, běloch, Rom)

a

získaný (absolvent VŠ, zdravotník, utečenec, delikvent)

Formální (oficiální, podložený formálními symboly moci a autoritami) = ředitel, rektor, prezident, generál, vedoucí)

Neformální (spontánní, přirozený, z autentických reakcí jedinců) = vůdce party, „hlava rodiny“,

Statusová inkonsistence: nesoulad mezi složkami statusu a mezi vrozeným-připsaným a získaným statusem.

Statusové symboly (tituly, šperky, obleky, výložky)

Mobilita vertikální

Sociální role

Očekávané chování

3 složky: musí, smí, nesmí

Vzorec chování, který si osvojujeme v procesu učení (socializaci), interakcí, imitací apod.

- 1) *přijímáme, tj, identifikujeme se s ním*
- 2) *Nebo si ho modifikujeme*
- 3) *Nebo se od něj distancujeme*
- 4) *Pouze přehráváme, předstíráme*
- 5) *Nebo ho odmítáme*

Sociální role

- Vždy prostor pro spontaneitu v rámci předepsaného chování, u různých rolí různý
- Role jsou výrazem osobnosti, ale zároveň osobnost trvale formují
- K určitým rolím přirozeně inklinujeme nebo se naučíme inklinovat (tradice, móda, trh)
- Konflikt mezi požadavky role a slabými vlohami, dispozicemi, motivací a schopnostmi se může projevat jako selhání v roli, odmítnutí role, nebo nemoc (únik).
- Historická i kulturní proměnlivost obsahu rolí
- Vznik nových rolí
- Pluralita rolí, redukce rolí, konflikt rolí

Sociální skupiny

Společenství 3 a více jedinců se společnými cíli, hodnotami a normami, v nichž jedinci mezi sebou interagují (každé společenství více lidí **NENÍ** sociální skupina)

Formální: vznikají a zanikají zvnějšku, rozhodnutím autority, mají formální strukturu a pravidla, uvnitř se mohou rozvíjet neformální vztahy a skupiny (armáda, politická strana, lékařská fakulta, univerzita, občanské sdružení apod.)

Neformální: vznikají a zanikají spontánně, přirozeně, z rozhodnutí členů (přátelské skupiny, facebooková přátelství, volnočasové aktivity apod., mohou se časem formalizovat (např. partnerský vztah na manželství, dobrovolná činnost atd.)

Primární skupiny: malé, osobní a intimní vztahy mezi členy, socializační funkce (rodina, hrající si děti, vrstevníci, sousedé, kolegové)

Referenční skupina: vztažná, identifikují se s jejími hodnotami a normami, chci do ní patřit (usilují o to, nebo v ní už jsem)

„My“ a „oni“, vlastní a cizí: vlastní (členská) je obvykle považována za lepší, než cizí (=nepřátelská)

Blíže viz. Heslo skupina na

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=131&lst=103>

Sociální a kulturní kapitál

- **Habitus**
 - soubor potřeb a dovedností, které si jedinec osvojí v procesu socializace
 - Vzhled, zevnějšek, životní styl, jazykové a manuální dovednosti, etiketa, vkus
 - Jedinec se chová podle svého habitusu, který se mu jeví jako přirozený a samozřejmý
- **Sociální kapitál**
 - Soubor sociálních vztahů, jenž může být využit při uspokojení potřeb na principu důvěry, samozřejmosti a vzájemnosti
- **Kulturní kapitál**
 - Kulturní statky, obrazy, knihy, habitus, formální vzdělání-diplom
 - **Symbolický kapitál**
 - prestiž, čest, pověst, “kredit“, diplom, funkce, ocenění
- **Individuální, skupinový a celospolečenský-
propojování různých skupin, participace, důvěra**

Sociální kapitál

- Individuální (jedinec disponuje těmito zdroji)
- A společenský (skupiny a společnost disponují těmito zdroji)
- Bonding (svazující)-stmelování a propojování stejných se stejnými
 - Udržuje homogenitu, upevňuje identitu, vytváří vzájemnost, skupinovou loajalitu a mobilizuje solidaritu, inkluzi
- Bridging (přemostující)- propojování různých s různými,
 - zahrnuje vzdálenější kontakty charakteristické slabšími vazbami, které mají schopnost překračovat hranice společenských skupin. Jedná se např. o styky mezi lidmi z různých profesí, z různých etnických či sociálních skupin. Tato forma vazeb spojuje lidi napříč odlišnými sociálními skupinami a vrstvami, napomáhá šíření informací a vytváří obecnou lidskou vzájemnost i širší identity. Utváří se ve zkušenostech s cizím, v opakovaných interakcích rozdílných, sociálně vzdálených lidí. FACEBOOK, sociální sítě.
 - Např. Dobrovolnické projekty, integrace bezdomovců, nezaměstnaných, seniorů...
- Linking (vertikální propojování různých) – např. evropské ženy učí podnikat indické ženy